

Dossier

Departament de Comunicació
i Xarxes Socials
comunicacion@ivam.es

Colabora:

13 setembre 2018 - 14 gener 2019
Galeria 3- IVAM Centre Julio González
Comissariat: Sergio Rubira

Entrada a la exposició *España. Vanguardia artística y realidad social, 1936-1976* en el pabellón central de la Bienal de Venecia en los Giardini di Castello, 1976. Archivo Manuel García, Valencia

L'IVAM presenta l'exposició *Espanya. Avantguarda Artística i Realitat Social, 1936-1976*, que porta el mateix títol que la cèlebre exposició que es va presentar en la Biennal de Venècia de 1976, la intenció principal de la qual era corregir la imatge que el règim franquista havia donat de l'art espanyol d'avantguarda en el context internacional i evidenciar com eixe avantguardisme "havia sigut modelat pel procés d'una lluita ideològica".

La mostra que ara presenta l'IVAM reuneix 33 obres de la Col·lecció del museu d'artistes com **Pablo Picasso, Joan Miró, Julio González, Josep Renau, Eusebio Sempere, Antoni Tàpies, Antonio Saura, Monjalés, Jordi Teixidor, Equipo Crónica, Eduardo Arroyo, i Alberto Corazón**, que van formar part d'aquella exposició històrica. Es completa amb tres maquetes d'**Andreu Alfaro** i documentació procedent dels arxius de **Josep Renau i Julio González en l'IVAM, de l'Archivio Storico delle Arti Contemporanee de Venècia, de la Fundació Miró de Barcelona, del Museu d'Art Contemporani Vicente Aguilera Cerni de Vilafamés (MACVAC), de la família Fernández-Brasso, així com dels artistes Grazia**

El IVAM presenta la exposició *España. Vanguardia Artística y Realidad Social, 1936-1976*, que lleva el mismo título que la célebre exposición que se presentó en la Bienal de Venecia de 1976, cuya intención principal era corregir la imagen que el régimen franquista había dado del arte español de vanguardia en el contexto internacional y evidenciar cómo ese vanguardismo "había sido moldeado por el proceso de una lucha ideológica".

La muestra que ahora presenta el IVAM reúne 33 obras de la Colección del museo de artistas como Pablo Picasso, Joan Miró, Julio González, Josep Renau, Eusebio Sempere, Antoni Tàpies, Antonio Saura, Monjalés, Jordi Teixidor, Equipo Crónica, Eduardo Arroyo y Alberto Corazón, que formaron parte de aquella exposición histórica. Se completa con tres maquetas de Andreu Alfaro y documentación procedente de los archivos de Josep Renau y Julio González en el IVAM, del Archivo Storico delle Arti Contemporanee de Venecia, de la Fundació Miró de Barcelona, del Museo de Arte Contemporáneo Vicente Aguilera Cerni de Villafamés (MACVAC), de la familia Fernández-Brasso, así como de los artistas Grazia Eminente y Jordi Teixidor, y los críticos de arte Manuel García y Tomàs Llorens.

Vista de la exposició en la Biennal de Venècia 1976, 1976. Camera Photo, Venècia, 1976.

Cabeza de Monserrat, 1942, Julio González. Colección del IVAM

Eminent i Jordi Teixidor, i dels crítics d'art Manuel García i Tomàs Llorens.

Considerant el paper que van exercir Tomás Llorens, Manuel García i alguns artistes valencians en el desenvolupament d'Espanya. Avantguarda artística i realitat social. 1936-1976, no és estrany que en la Col·lecció de l'IVAM es conserven prop de quaranta obres d'aquelles que es van poder incloure en la Biennial de Venècia de 1976, segons el llistat que apareix en el catàleg. Aquesta mostra, dins de la programació de Casos d'Estudi, té com a objectiu contextualitzar eixe grup d'obres a través de la revisió d'una exposició que s'ha convertit en fonamental per a comprendre la producció artística en l'estat espanyol durant el segle passat i la manera en què es va escriure el seu relat.

LA BIENAL ROJA DEL 76

En l'estiu de 1976 una comissió independent de declarats antifraquistes, entre els quals es trobaven els crítics d'art **Tomás Llorens i Valeriano Bozal**, al costat d'artistes com a Equipo Crónica, Antoni Tàpies i

Considerando el papel que desempeñaron Tomás Llorens, Manuel García y algunos artistas valencianos en el desarrollo de *España. Vanguardia artística y realidad social. 1936-1976*, no es extraño que en la Colección del IVAM se conserven cerca de cuarenta obras de las que se pudieron incluir en la Bienal de Venecia de 1976, según el listado que aparece en su catálogo. Esta muestra, dentro de la programación de Casos de Estudio, tiene como objetivo contextualizar ese grupo de obras a través de la revisión de una exposición que se ha convertido en fundamental para comprender la producción artística en el estado español durante el siglo pasado y el modo en el que se escribió su relato.

LA BIENAL ROJA DEL 76

En el verano de 1976 una comisión independiente de declarados antifraquistes, entre los que se encontraban los críticos de arte **Tomás Llorens y Valeriano Bozal**, junto a artistas como Equipo Crónica, Antoni Tàpies y Antonio Saura, organizó la exposición *España. Vanguardia Artística y Realidad Social, 1936-1976* en el edificio central de los Giardini di Castello. En aquel año el pabellón

Antonio Saura, va organitzar la exposició *Espanya. Avantguarda Artística i Realitat Social, 1936-1976* en l'edifici central dels Giardini di Castello. En aquell any el pavelló espanyol va romandre tancat perquè no es va convidar a Espanya de manera oficial en una explícita

espanyol permaneció tancat perquè no se convidà a Espanya de manera oficial en una explícita declaració de intencions: nunca más aceptar la participación de países regidos por sistemas dictatoriales. El presidente de la Bienal, el socialista Carlo Ripa di Meana no quería invitar a la España del régimen,

El día en que aprendí a escribir con tinta, 1972, Equipo Crónica. Colección del IVAM

declaració d'intencions: mai més acceptar la participació de països regits per sistemes dictatorials. El president de la Biennal, el socialista Carlo Ripa de Meana no volia convidar a l'Espanya del règim, sinó als artistes i crítics que havien construït el seu discurs front la dictadura.

La comissió denominada “dels deu” es constituïria per a donar forma al projecte. **El seu cap més visible va ser Tomás Llorens, però a més va estar composta per Antoni Tàpies, Antonio Saura, Oriol Bohigas, Agustín Ibarrola, Valeriano Bozal, els membres de l'Equipo Crónica (Manuel Valdés i Rafael Solbes) i Alberto Corazón. Manuel García exerciria les funcions de secretari. Els col·laboradors es van ampliar amb**

sino a los artistas y críticos que habían construido su discurso frente la dictadura.

La comisión denominada “de los diez” se constituiría para dar forma al proyecto. Su cabeza más visible fue Tomás Llorens, pero además estuvo compuesta por Antoni Tàpies, Antonio Saura, Oriol Bohigas, Agustín Ibarrola, Valeriano Bozal, los miembros del Equipo Crónica (Manuel Valdés y Rafael Solbes) y Alberto Corazón. Manuel García desempeñaría las funciones de secretario. Los colaboradores se ampliaron con otros nombres: José Miguel Gómez, Inma Julián, Víctor Pérez Escolano y Josep Renau.

La muestra *Espanya. Vanguardia Artística y Realidad Social, 1936-1976* se inauguró el 18 de julio de 1976 con una propuesta expositiva que pretendía incidir en un

Crucifixión, 1959, Antonio Saura. Colección del IVAM

altres noms: **José Miguel Gómez, Inma Julián, Víctor Pérez Escolano i Josep Renau.**

La mostra *Espanya. Avantguarda Artística i Realitat Social, 1936-1976* es va inaugurar el 18 de juliol de 1976 amb una proposta expositiva que pretenia incidir en un aspecte fonamental: revelar com el Règim havia utilitzat a l'avantguarda artística per a donar una falsa idea de modernitat ignorant el context en el qual s'havia produït.

Per a això, l'equip de comissaris va proposar una exposició que reivindicava el paper formatiu de la ideologia i l'experiència social, sobreexposant allò que havia quedat silenciada, és a dir, les interrelacions entre l'avantguarda i la política. A més, desenterrava i rehabilitava el concepte d'avantguarda, enfront del preferit per l'oficialitat d'"art modern", la connotació política del qual i contacte amb la resistència de la república espanyola era directe.

L'EXPOSICIÓ DE 1976

El recorregut de l'exposició anava de

aspecte fonamental: desvelar cómo el Régimen había utilizado a la vanguardia artística para dar una falsa idea de modernidad ignorando el contexto en el que se había producido.

Para ello, el equipo de comisarios propuso una exposición que reivindicaba el papel formativo de la ideología y la experiencia social, sobreexponiendo lo que había quedado silenciado, es decir, las interrelaciones entre la vanguardia y la política. Además, desenterraba y rehabilitaba el concepto de vanguardia, frente al preferido por la oficialidad de "arte moderno", cuya connotación política y contacto con la resistencia de la república española era directo.

LA EXPOSICIÓN DE 1976

El recorrido de la exposición iba de la resistencia de la República, con el caso icónico del Pabellón Español de la Exposición de París de 1937, hasta un año después de la muerte de Franco, sin olvidar los artistas forzados al exilio. La muestra apostaba por mostrar la heterogeneidad de lenguajes artísticos y estaba dividida en nueve secciones: Imágenes de la Guerra Civil, El Pabellón del 1937, La derrota y el exilio, La recuperación de la vanguardia, Entre testimonio y libertad: 1954-64, Zonas del

la resistència de la República, amb el cas icònic del Pavelló Espanyol de l'Exposició de París de 1937, fins a un any després de la mort de Franco, sense oblidar els artistes forçats a l'exili. La mostra apostava per mostrar l'heterogeneïtat de llenguatges artístics i estava dividida en nou seccions: **Imatges de la Guerra Civil, El Pavelló del 1937, La derrota i l'exili, La recuperació de l'avantguarda, Entre testimoniatge i llibertat: 1954-64, Zones del realisme: 1959-64, Art i compromís polític: 1964-72, Pintura, crítica, significació: 1967-76 i "Hors-texte"**. Entre els artistes que van formar part de la proposta expositiva es troben grans noms com **Alexander Calder, Pablo Picasso, Julio González, Joan Miró, Antoni Tàpies, Manuel Millares, Eusebio Sempere, Juan Genovés, Estampa Popular, Joan Brossa, Josep Guinovart, Luis Gordillo o Jordi Teixidor**.

A eixes seccions es va unir una instal·lació consistent a una taula amb targetes amb noms d'uns comensals que mai podrien assistir per haver deixat la seua vida en la guerra o en l'exili, que va ser dita "La taula dels absents" i una paret feta amb travessers de fusta, idea de **Valeriano Bozal i Alberto Corazón**, que recorria l'exposició i en la qual

realismo: 1959-64, Arte y compromiso político: 1964-72, Pintura, crítica, significación: 1967-76 y "Hors-texte". Entre los artistas que formaron parte de la propuesta expositiva se encuentran grandes nombres como **Alexander Calder, Pablo Picasso, Julio González, Joan Miró, Antoni Tàpies, Manuel Millares, Eusebio Sempere, Juan Genovés, Estampa Popular, Joan Brossa, Josep Guinovart, Luis Gordillo o Jordi Teixidor**.

A esas secciones se unió una instalación consistente en una mesa con tarjetas con nombres de unos comensales que nunca podrían asistir por haber dejado su vida en la guerra o en el exilio, que fue llamada "La mesa de los ausentes" y una pared hecha con travesaños de madera, idea de **Valeriano Bozal y Alberto Corazón**, que recorría la exposición y en la que cronológicamente se habían colgado imágenes y documentos que contribuían a contextualizar el contenido de la exposición.

Ese planteamiento de una exposición de tesis que seleccionaba un grupo de artistas críticos para articular a partir de ellos la relación entre la vanguardia y la política generó sonadas polémicas e incluso motivó un contraproyecto de **Vicente Aguilera Cerni y Moreno Galván**, en colaboración con **Rafael Alberti**.

La mesa de los ausentes, 1976. Costesía Biennale di Venezia, ASAC, Fototeca.

Sueño y mentira de Franco, 1937, Pablo Picasso. Díptico. Colección del IVAM

cronològicament s'havien penjat imatges i documents que contribuïen a contextualitzar el contingut de l'exposició. Aqueix plantejament d'una exposició de tesi que seleccionava un grup d'artistes crítics per a articular a partir d'ells la relació entre l'avantguarda i la política va generar sonades polèmiques i fins i tot va motivar un contraprojecte de **Vicente Aguilera Cerni** i **Moreno Galván**, en col·laboració amb **Rafael Alberti**.

L'EXPOSICIÓ EN L'IVAM

Més de quaranta anys després, l'IVAM gira la seua mirada cap a la Venècia de 1976 per a reflexionar sobre un esdeveniment que va nàixer sent història.

El recorregut de l'exposició en la

LA EXPOSICIÓ EN EL IVAM

Más de cuarenta años después, el IVAM vuelve su mirada hacia la Venecia de 1976 para reflexionar sobre un acontecimiento que nació siendo historia.

El recorrido de la exposición en la galería 3 del IVAM mantiene el orden que se le dio en la muestra del 76, con las secciones: Imágenes de la Guerra Civil, El Pabellón del 1937, La derrota y el exilio, La recuperación de la vanguardia, Entre testimonio y libertad: 1954-64, Zonas del realismo: 1959-64, Arte y compromiso político: 1964-72, Pintura, crítica, significación: 1967-76 y "Hors-texte", y, a través de las relaciones entre unas piezas y otras, textos y documentación de la época, ofrece la posibilidad de conocer la lectura que de esos fondos concretos del museo se hizo en una exposición que determinó una de

galeria 3 de l'IVAM manté l'ordre que se li va donar en l'exposició del 76, amb les seccions: Imatges de la Guerra Civil, El Pavelló del 1937, La derrota i l'exili, La recuperació de l'avantguarda, Entre testimoniatge i llibertat: 1954-64, Zones del realisme: 1959-64, Art i compromís polític: 1964-72, Pintura, crítica, significació: 1967-76 i "Hors-texte", i, a través de les relacions entre unes peces i unes altres, textos i documentació de l'època, ofereix la possibilitat de conèixer la lectura que d'aqueixos fons concrets del museu es va fer en una exposició que va determinar una de les formes de relatar la història de l'art en l'estat espanyol produït en les quatre dècades que va durar la dictadura franquista.

Amb motiu de la mostra l'IVAM editarà una publicació amb textos de **Paula Barreiro, Rosalía Torrent i Sergio Rubira**, així com una bibliografia realitzada per **Manuel García** i una reproducció de la cronologia de l'exposició publicada en la revista *Comunicació XXI* com a contestació a la polèmica generada amb Vicente Aguilera Cerni i José María Moreno Galván.

Entorn de l'exposició hi haurà una conferència de **Juan Albarrán**, professor d'història de l'art en la Universitat Autònoma de Madrid, que parlarà sobre *Espanya. Avantguarda artística i realitat social, 1936-1976* en el context de la transició, que s'impartirà el 13 de setembre, a les 19h; una conversa entre **Tomàs Llorens**, comissari de l'exposició original, i **Sergio Rubira**, comissari d'aquest cas d'estudi, el 6 de novembre a les 19h. I una vista guiada a l'exposició dirigida per **Manuel García**, comissari d'exposicions i crític d'art que va actuar com a secretari de la comissió organitzadora de la mostra veneciana, el 13 de novembre a les 19

las formas de relatar la historia del arte en el estado español producido en las cuatro décadas que duró la dictadura franquista.

Con motivo de la muestra el IVAM editará una publicación con textos de **Paula Barreiro, Rosalía Torrent y Sergio Rubira**, así como una bibliografía realizada por **Manuel García** y una reproducción de la cronología de la exposición publicada en la revista *Comunicación XXI* como contestación a la polémica generada con Vicente Aguilera Cerni y José María Moreno Galván.

Además se realizarán una serie de actividades en torno a la exposición entre las que se encuentran: una conferencia de **Juan Albarrán**, profesor de historia del arte en la Universidad Autónoma de Madrid, que hablará sobre *España. Vanguardia artística y realidad social, 1936-1976* en el contexto de la transición, que se impartirá el 13 de septiembre, a las 19 horas; una conversación entre **Tomás Llorens**, comisario de la exposición original y primer director del IVAM, y **Sergio Rubira**, comisario de este caso de estudio, el 6 de noviembre a las 19 horas. Y una vista guiada a la exposición dirigida por **Manuel García**, comisario de exposiciones y crítico de arte que actuó como secretario de la comisión organizadora de la muestra veneciana, el 13 de noviembre a las 19 h

